

– у виділенні в об'єктах ознак і властивостей, знаходження серед них основних і другорядних, порівняння конкретних і абстрактних об'єктів, усвідомлення різних типів зв'язків між частинами інформації; узагальнення і висновки; порівняння різних точок зору на одну й ту ж проблему тощо;

– у володінні стратегіями спілкування, які дозволяють вибудувати цілеспрямовану лінію поведінки для успішного виконання певного завдання.

Змістові лінії у підручнику «Російська мова і література. Інтегрований курс» у сукупності формують комунікативну компетенцію особистості. Прийоми, методи та форми роботи визначаються завданнями змістових ліній. Зростає роль різноманітних видів самостійної роботи, таких як складання плану, тез, конспекту, підготовка реферату, доповіді, створення анотацій, рецензій, самостійний аналіз тексту, цілеспрямовані виписки, аналітичне повідомлення на основі самостійного вивчення тексту (за планом, запропонованим учителем, а потім за власним планом), творчі роботи в жанрі есе тощо.

Література.

1. Снегірьова В. В., Фідкевич О. Л., Курач Л. І. Методичні рекомендації до інтегрованого курсу «Російська мова та література» (10 - 11 класи) / В. В.Снегірьова, О. Л. Фідкевич, Л. І. Курач // Всесвітня література в сучасній школі. – 2018. — № 7. — С. 34-40.

ПРОГРАМА «УРОКИ ДОВІРИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ»

Лісова Н. І.,

*старший науковий співробітник відділу економіки та управління ЗСО,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Школа формування довіри – це заклад загальної середньої освіти (вектор власного розвитку), в якому учнівський, педагогічний та батьківський колективи взаємодіють на нових світоглядних засадах, опановують методи, форми та технології ефективного суб'єкт-суб'єктного та діалогічного спілкування вивчають поняття «довіра/недовіра», упроваджуючи покроково програму «Уроки довіри в сучасній школі». Розглянемо більш детально програму «Уроки довіри в сучасній школі» [6], що базується на демократичних засадах дитино(людино)центризму, відкритого доступу до публічної інформації [1; 2; 3; 4; 5] і таких концептах як:

- категорія «довіра/недовіра»;
- формування учня-Людини, гідного довіри (соціально-освітня затребуваність, ретроспектива поглядів, завдання Нової української школи);
- культура спілкування в колективі як спосіб розвитку довірчої взаємодії між суб'єктами: керівник – колективи учнів, учителів, батьків, громади; керівник – педагог; педагог – педагог; педагог – учень (учні); педагог – батьки; учні – учні; учні – громада; педагоги – громада тощо;
- педагогіка партнерства;
- цінності педагога;
- розвиток органів самоврядування.

Формування довіри в шкільному освітньому просторі (перший етап) базується на основі розробленої автором програми «Уроки довіри в сучасній школі». Програма є документом, що окреслює коло компетентностей, якими мають оволодіти учні. Наведемо модель, реалізація якої передбачає впровадження програми «Уроки формування довіри в сучасній школі» (рис.1).

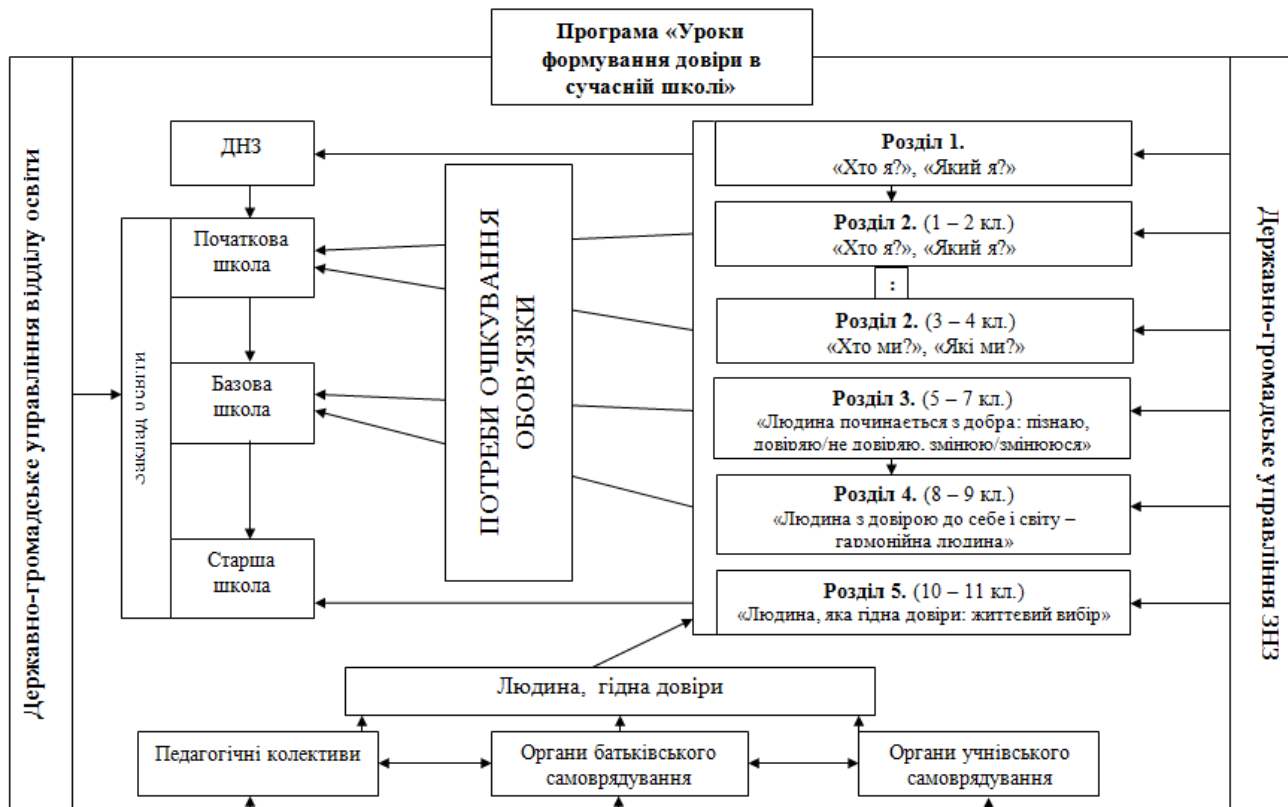

Рис. 1. Субмодель формування й розвитку особистості учня-Людини, гідного довіри в сучасній школі

Програма містить розділи: «Хто я? Який я?: Хто ми? Які ми?» (для дітей підготовчої групи та учнів 1–4 класів), «Людина починається з добра: пізнаю, довіряю/не довіряю, змінюю/змінююсь» (для учнів 5–7 класів), «Людина з довірою до себе й світу – гармонійна людина» (для учнів 8–9 класів), «Людина, гідна довіри: життєвий вибір» (для учнів 10–11 класів).

Мета програми полягає в управлінні процесом формування довіри в соціально-освітньому просторі школи як чинника результативності та ефективності педагогічного й учнівського партнерства, творчого розвитку та успішної соціалізації учнів, яка базується на основі довірчої взаємодії, позитивних загальнолюдських цінностей дітей, батьків, учителів, вихованні поваги один до одного, взаємної підтримки й відповідальності.

Для результативного впровадження програми «Уроки формування довіри» в процесі дослідження науково обґрунтовано субмодель формування й розвитку особистості учня-Людини, гідного довіри, яка покладена в основу концепції названої програми. Концепцією та програмою «Уроки формування довіри в сучасній школі», передбачено критерії оцінювання рівня розвитку учня-Людини, гідного довіри, що містять змістові, ціннісні компоненти та результати процесу формування довіри, тобто сформованість якостей. За змістом концепції, програм та уроків автор і творчі групи експериментальних шкіл розробили програми психолого-педагогічних тренінгів для педагогів, батьків учнів школи та активу органів учнівського та батьківського самоврядування. Із метою науково-методичного супроводу впровадження програми «Уроки довіри в сучасній школі» розроблено навчально-методичний комплекс, який складається із 7 посібників: концепції, програми, розроблених членами творчих груп експериментальних навчальних закладів під науковим керівництвом автора уроків формування довіри (схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 14.10.2014 № 3). Під час уроку формування довіри важливо заохочувати учнів дотримуватися «правил довіри», розроблених автором (табл.1).

Правила довіри

Д	<i>думка</i>	Спочатку подумай, а потім – говори та дій
О	<i>обіцянка</i>	Дав слово – пообіцяв, а пообіцяв – виконай
В	<i>віра</i>	Вір у себе та вір у кожну людину. Разом ви унікальні та неповторні, маєте свої особливі здібності, таланти, обдарування
І	<i>істина</i>	Говори чесно й відверто, умій слухати іншого – ти на шляху до істини
Р	<i>робота в команді</i>	Ми разом – сила: навчаємося, творимо, відповідаємо, взаємодіємо
А	<i>активність</i>	Прагни зробити себе й світ кращими

Для проведення уроків довіри необхідною умовою є створення відкритого діалогового середовища та простору. Варто надати можливість для класного керівника перетворити класну кімнату із звичайного приміщення, де вчителі встановлюють правила й очікують від класу їх виконання, на місце, де учні й учитель спільно створюють умови для спілкування, взаєморозуміння, усвідомлення причетності до колективної діяльності, де кожен спроможний давати обіцянку, брати на себе відповідальність, аналізувати власні вчинки та вчинки своїх ровесників. Такі умови сприяють процесу спілкування, що однаковою мірою забезпечує всім членам колективу можливість формувати довірчу взаємодію та перейти від монологу до діалогу.

Література.

1. Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
2. Калініна Л. М. Управління новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін / Л. М. Калініна // Директор школи. – 2017. – № 1. – С. 12–21.
3. Калініна Л. М. Проблеми та реалії державно-громадського управління освітою на сучасному етапі розвитку демократичного суспільства / Л. М. Калініна // Прозоре управління. – 2012. – № 3. – С. 2–10.
4. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції : підручник. Київ : Книга, 2005. – 528 с.
5. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. – Київ : Грамота, 2007. – 576 с.
6. Лісова Н. І. Уроки довіри в сучасній школі: навчально-методичний посібник для вчителів початкової школи. – Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – 226 с.

**СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ПІДРУЧНИКОТВОРЕННЯ
ДЛЯ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ВІДРИТИЙ ПІДРУЧНИК**

Локшина О. І.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу порівняльної педагогіки,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

Охарактеризовано світові тенденції розвитку галузі підручникотворення для шкільної освіти. Це: інтернаціоналізація як в аспекті виробництва (друк в країнах, що розвиваються), так і в